

Turkish Studies Historical Analysis

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 485-496

DOI: 10.29228/TurkishStudies.24990

ISSN: 2667-5552

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 01.06.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.09.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (23.07.2019)-Referee 2 (25.07.2019)- Referee 3 (03.08.2019)

This article was checked by iThenticate.

İLİADA VE ODESADA SPORTİF ETKİNLİKLER VE GÖRSELLERİN YORUMLANMASI

Erol DOĞAN - Gülten İMAMOĞLU***

ÖZ

Bu çalışmada antik Yunanda İliada ve Odesa adıyla bilinen destansı eserlerde sporun nasıl ifade edildiği yorumlanmaya çalışılmıştır. Literatür taraması yapılmıştır.

Atlet kelimesini iliada ve odesa destanları derleyicisi Homeros ilk defa eserlerinde kullanmıştır. Homeros İlayda adlı eserinde antik çağ Yunanistan'da her atletin başlıca amacının kazanmak olduğu ifade edilir. Savaş amaçlı oyunlar, Cenaze törenleri olarak yâda diğer amaçlı oyunlara sporcular davet edilirdi. Onların gönüllü katılımı ile yarışmaları sağlanırdı. Homeros'un şiirlerinde bu mücadeleler kendini göstermiştir. İliada ve odesa daki tasvirler Yunan spor tarihinin temeli olarak ele alınır. Hatta Tanrıların bazı durumlarda sonuçlara müdahale ettiği ifade edilir.

Sonuç olarak Homerosun derlediği İliada ve Odesa'da 8 adet sportif etkinlikten destansı özellikler ile bahsedilir. Hem devletin hem de günlük hayatın her alanına girmiş bir spor anlayışı ima edilir. Fakat bu anlayış destansı özelliklerle tasvir edilmiştir. Yapılan sportif etkinlikler İliada eserinde atlı araba yarışları, koşular, boks (yumruklaşma), güreş, silahlı mücadeleler, disk ve cirit atma ve okçuluk olarak görülür. Yine Odesa eserinde dans, jimnastik ve akrobatik gösterişler, top oyunları ile binicilik yapıldığı belirtilirken pentatlon ve yüksek atlama aktivitelerinde ise kesin bir açıklama bulunmamaktadır. İliada ve Odesa'da belirtilen yarışmaların o zamanlara ait olduğu düşünülen başka görsellerle desteklenmesi konuya daha doğru yaklaşılmasını sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: İliada, Odesa, Spor

* Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, E-posta:erol.dogan@omu.edu.tr

** Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, E-posta: gki55@hotmail.com

INTERPRETATION OF SPORTING ACTIVITIES AND VISUALS IN ILIAD AND ODYSSEY

ABSTRACT

In this study, it is tried to interpret how the sport is expressed in epic works known as Iliad and Odyssey in ancient Greece. Literature search was done.

Homer, the compiler of the epic Iliad and Odyssey epics, used the word athlete in his works for the first time. In his book Homer Iliad, it is stated that the main goal of every athlete in ancient Greece is to win. Athletes were invited to war games, funerals or other games. They were allowed to compete with voluntary participation. In Homer's poems, these struggles manifested themselves. The depictions in Iliad and Odyssey are considered as the foundation of the history of Greek sports. It is even stated that the Gods intervene in some cases.

As a result, 8 sportive activities compiled by Homer in Iliad and Odyssey are mentioned with epic features. It implies an understanding of sports that has entered all areas of both the state and daily life. But this understanding is depicted with epic features. The sporting activities in Iliad are seen as horse racing, running, boxing, wrestling, armed fighting, disc and javelin throwing and archery. In Odyssey, dance, gymnastics and acrobatic demonstrations, ball games and horseback riding are stated, while pentathlon and high jump activities do not have a definite explanation. Supporting the competitions mentioned in Iliad and Odyssey with other visuals that were thought to belong to that time may provide a more accurate approach.

STRUCTURED ABSTRACT

In this study, it is tried to interpret how the sport is expressed in epic works known as Iliad and Odyssey in ancient Greece. Literature search was done. Some visual sporting figures are examined.

Homer, the compiler of the epic Iliad and Odyssey epics, used the word athlete in his works for the first time. In his book Homer Iliad, it is stated that the main goal of every athlete in ancient Greece is to win. Athletes were invited to war games, funerals or other games. They were allowed to compete with voluntary participation. In Homer's poems, these struggles manifested themselves. The depictions in Iliad and Odyssey are considered as the foundation of the history of Greek sports. It is even stated that the Gods intervene in some cases. Athletic games indeed they feature prominently in both of Homer's quintessentially Hellenic epics, Iliad and Odyssey. The affirmation of virtue and redistribution of honors that takes place in Patroclus' funeral games portends the judgment of the Iliad's other conflicts, the awarding of prizes in the games does not always reflect the true results of the contests. Achilles organizes in the games, affirming his own leadership qualities by offering generous prizes and awarding them according to his accounting of each contestant's demonstrated *arête*'s a result, 8 sportive activities compiled by Homer in Iliad and Odyssey are mentioned with epic features.

1. Chariot racing: Chariot racing is seen as the most important competition from the beginning of the depictions in the text. First of all, there was a Chariot race with 5 competitors.

2. Boxing (Punch competitions): Epee's, who took his place in history as a famous boxer, dropped him to the ground with a punch that Euryale's lowered to his chin. It is made in the free space, i.e. in a place without certain dimensions, such as a boxing ring. The boxers had gloves with leather straps on their hands and a special protection on the waist.

3. Wrestling: The third encounter was the wrestling between Odysseus and Aias. The wrestling competition results in a draw. There is free space for the audience to watch. Wrestlers have a belt around the waist. Wrestlers try to throw each other by holding the waist.

4. Races / runs: There are three competitors in the races. These are mentioned as Odious, Aias and Antiochus. Aias glides by pressing the ox. Odious also takes advantage of this opportunity to win the prize. The running distance has not been explained. It is stated that the goddess Athena welcomed the prominent people in the garden. In Homer, athleticism is still associated with heroism, heavenly favor, leadership and virtue.

5. War with Weapons: After the circumstances, Aias and Diomedes fought with their weapons. Because the audience is so afraid of the fight and the outcome, they want the contestants to end the fight and share the rewards.

6. Discus: The sixth contest is discus. There are four competitors. The prize is an ingot of raw iron. Epee's, the first of the contestants, throws the disc so bad that the audience laughs at him.

7. Archery: The archer's target was a wild pigeon. This pigeon was tied to the top of the pole with a rope. Some other explanations and illustrations show the popularity and importance of this sport.

8. Javelin throwing: In a free space, the battle was done in the form of throwing the spear farthest.

The Homeric epics, suggest that open and fair athletic competition would test and even confirm the social hierarchy. In the Iliad, Patroclus' funeral games reconstitute a community disrupted by the conflict between virtue and authority. In the Odyssey, the true nobility of the king is athletically tested and proven despite the profound doubts of onlookers. Athletic kings and Homeric heroes use sport to prove divine favor and worthiness to lead. But this early connection between sport and virtue is based on mythology rather than history.

It implies an understanding of sports that has entered all areas of both the state and daily life. But this understanding is depicted with epic features. The sporting activities in Iliad are seen as horse racing, running, boxing, wrestling, armed fighting, disc and javelin throwing and archery. In Odyssey, dance, gymnastics and acrobatic demonstrations, ball games and horseback riding are stated, while pentathlon and high jump activities do not have a definite explanation. Supporting the competitions mentioned in Iliad and Odyssey with other visuals that were thought to belong to that time may provide a more accurate approach.

Keywords: Iliad, Odyssey, Sports

Giriş ve Amaç:

Bilim, sanatın ve sporun yeri sosyal hayatın gelişiminde önemli görülür (İmamoğlu ve ark.,2018a). Bazı kaynaklara göre günümüzdeki modern sporlarının birçoğunun Eski Mısırlılar tarafından uygulandığı belirtilir (Koca ve ark.,2018). Bazı kaynaklarda ise Yunan kültürünün ürünleri oldukları ifade edilir (Kyle,2014). Antik Yunan’da sanat, edebiyat müzik, şiir ve felsefenin yanında spora da büyük önem verildiği bilinmektedir (Şener,2018). Erken antik yunan üzerine önemli kaynaklar milattan önce yaklaşık 1000 – 800 yılları yazılı kaynaklardır. Tarihe mal olmuş Platon, Milattan önce 1200 yıllarında yaşadığı ileri sürülen Homeros için “Helenlerin hocası” ifadesini kullandığı belirtilir. Homerosun antik dönemin ilk yazılı kaynaklarını bize ulaştıran, İlyada ve Odyssea destanlarını derleyen kişi olduğu kabul edilir. Homeros’a ait olduğu belirtilen “ İlyada ve Odesa” destanları mücadeleye dayalı savaşçı bir toplumsal oluşumu yansıtır. Bu nedenle ün, şeref ve nam gibi kahramanlık değerlerine yer verilir. Bir erkeğin toplumdaki önem öncelikle onun bedensel yetenekleri ve göstermiş olduğu cesareti ile değerlendirilirdi. İnsanların amacı bu yönlerden onlara iyi denebilmesini sağlamaktı (Özgüç,2012). Homeros “İlyada ve Odesa” adlı eserinin birçok yerinde, Yunanların/Helenlerin çok öncelerden itibaren Olimpiya’da spor etkinlikleri organize ettiklerini iddia eder (Scanlon, 2006). Homeros tasvirlerine göre antik Yunanlar çok sayıda Tanrıya ve tanrılar ile ilgili üretilmiş birçok efsaneye inanmış olarak görülür. Yunan tanrıları ölümsüz kabul edilirdi. Fakat ölümsüz olmaları yanında insanlara ait tüm özelliklere de sahip olduklarına inanılırdı (Tekin ve Tekin,2014). Antik Yunanların şehirlerin tanrısı olarak Athena, denizler tanrısı olarak Poseidon, güneş tanrısı olarak Apollon ve tanrılar tanrısı olarak Zeus adına çeşitli törenler ve oyunlar düzenlemişlerdir (Tekin ve ark.,2016). Yunanistan’da uzun süre sportif olarak sınıflandırılabilen atletik oyunlar Homer’in, İlyada ve Odyssey destanlarında belirgin bir biçimde öne çıkar.

Homeros Atlet (athleter) sözcüğünü ilk kullanan kişi olarak belirtilir. Atlet sözcüğünü ilk defa eski Yunan’daki epik eserlerinde kullanmıştır (Sarıalp,2001). Homeros'taki atletizm veya atlet kelimeleri din ile ilgili olayların sonucudur. Amaç cenaze törenleri için oraya gelen insanları ağırlamak ve ölmüş kişinin ruhunun mutlu edilmesi idi. Atletizm faaliyetleri cenaze töreninin bir parçası olarak yapılmıştır. Gösteri amaçlı bu oyunlarda "bağımsız olarak örgütlenmiş bir atletizm yarışması" düşüncesi elbette günümüzdeki şekilde değildir. Herhangi önemli bir durum müsabaka veya yarışma düzenlenmesi için sebep olarak görülürdü. Bu önemli durumlar savaş için ordunun toplanması, cenaze törenleri veya bazı kabile şeflerinin evlenmeleri olarak sayılabilir. Hangi amaç için olursa olsun bir yere toplanan insanları ağırlamak için en iyi yöntem olarak yarışmalar düzenlemektir (<https://bianet.org/bianet>).

Homeros’un İlyada adlı eserinde antik çağ Yunanistan’da “her atletin/sporcunun en büyük amacının “zafer= Nike” olduğu ifade edilir. Bu zafere erişmek bile yeterli görülüyordu. Çünkü onun hem bedensel yetenekler hem de ahlakla ilgili olarak gerçek kişiliklerini yalnızca bu durum yansıtıyordu. Sporcunun başarısı geldiği kentin veya devletçiğin gurur kaynağı oluyordu. Bu durumu Homeros *İlyada* adlı eserinde şöyle özetler: “Her zaman diğer insanlardan üstün olmayı öğrendim veya başardım” (<https://wol.jw.org/tr/>). Homeros devrinde sporcular veya yarışmacılar belli uzaklıkta yerleştirilen bir işarete veya çubuğa koşup onun çevresinden dönüyor ve tekrar başladıkları yere geliyorlardı. Eski Yunanlar günümüzde yapılan kavisli bir parkurda yarış yapmıyorlardı. Onlar düz bir çizgide koşuyorlardı. Başlama noktası ile en son döndükleri yer arasındaki uzaklık bir stat uzunluğunda olduğu belirtilir. Bu nedenle koşu yapılan yere de stadium (stadyum) deniliyordu. Yarışma sözcüğünü ifade eden bir diğer kelime “Agon” olarak belirtilirdi. Agon Homeros destanında “yarışma/müsabaka” veya “rekabetle/mücadeleye” ilgili anlamında kullanıldığı gibi “sporla ilgili olayların düzenlendiği yeri” belirtmek içinde kullanıldığı belirtilir (Tomay ve Değirmencioğlu,2017). Homeros, ideal bir kahramanın fiziksel ve zihinsel açıdan güçlü olması gerektiğine inanır. Yine onun bu özellikler yanında cesur olması gerektiğini de belirtir (Tazegül,2017; Yamaner ve İmamoğlu,2018b).

Homeros’un yazdığı belirtilen eserlerinde, hem kamusal alanda hem de günlük yaşamın her alanına etki etmiş bir spor anlayışı görülür. Bunun da nedeni, Antik Yunanda da sporun önemli bir yere

sahip olmasından kaynaklanır. Yunanlılar yarışmacı ve rekabetçi bir yapıda tanımlanmışlardır. Bu yarışmacı ve rekabetçi bir yapı onları her alanda "iyi ve üstün" olmaya yönlendirmiştir. Bu yönlendirilme kendini en iyi şekilde spor alanında ortaya çıkmıştır (Çokbankir, 2009).

Bu çalışmada Homeros'un "İliada ve Odesa" adıyla bilinen destansı özellikleri ile tanımlanan eserlerinde sporun nasıl yer aldığı ve topluma ne tür etkileri olduğunun tartışılması amaçlanmıştır.

Gelişme ve Sonuç:

Yunan literatürünün en eski eseri olarak Homeros'un *İlyada*'sı görülür. *İlyada*'da Patroclus'un cenaze ayininde sportif müsabakalar görülür. Bu bölümde Akhilleus'un soylu savaşçı arkadaşları silahlarını bırakıp yiğitliklerini kanıtlamak için disk ve cirit attıkları, güreştikleri, boks yaptıkları (yumruk yumruğa dövüştükleri) ve arabalarla yarıştıkları yaptıkları ifade edilir (<https://wol.jw.org/>). Spor ve savaşta bazı hareketler benzerdi. Örneğin cirit ya da mızrakla ilgili olan yetenekler benzerdi. Achilles'in Truva çevresinde Hektor'un arkasında koşması cenaze oyunlarında büyük bir ödül için yapılan bir yarışma ile kendine yer edindi. Bununla birlikte başka bir yazar Homer, Phayskia adlı eserinde Odesa'da 8 yarışma veya mücadeleyi eğlence amaçlı, resmi olmayan oyunlar da dahil olmak üzere diğer oyun türlerini de açıklar. Tasvirler ve görüntüler (örneğin bir mesafe ölçüsü olarak bir disk atışı), Homer'in önemli eğlenceler olarak seyircisinin atletik/sportif yarışmaları yaptıklarını ifade eder (örneğin, çok sayıdaki duruş şekilleri, boks eldivenleri veya disk veya cirit için atış uzaklığını işaretleyenler). Erkekler kendilerini disk atma, cirit ve okçuluk ile eğlendirdikleri belirtilir. Penelope'nin soyluları Odiyus'un sarayında yarışıyor ve eğlence amaçlı olarak belirtilen ve "ölçülen bir sahada" cirit atıyorlardı. Bununla birlikte Homer'in spor tasvirleri için, sözlü geleneklerden yararlandığı belirtilir. Onun geçmişten günümüze (genellikle tarihsel olmaktan ziyade tematik alanda olan) şiirsel tasvirlerle çeşitli unsurları (eserler, gelenekler ve fikirler) bir araya topladığını kabuk edebiliriz. Homeros'un şiirlerini edebi amaçlı destanlar olarak görebiliriz. Ve onları antik Yunan spor tarihinin delilleri olarak ele almak yanlış olmaz. Yarışmaların veya Mücadelelerin kahramanlık ideolojisi, seyircileri ilgilendiren yönleri ve çok değişik hediye alışverişi ve konuklara gösterilen dostluk gelenekleri o toplumda ödül vermenin önemini göstermektedir (Kyle,2014).

İlyada ve *Odyseia* destanları, genel olarak Akha hanlarının iç ve dış düşmanlarıyla yapılan savaşları anlatır. Homeros destanlarında Tanrılar savaşların içinde yer alır. Odesa'da denizlerde sular tanrısı Poseidaon'la mücadele anlatılır. Hatta İlyas adlı kahraman Poseidaon'a isyan ettiği için yok edilmiştir (Can,2011). Homerosun destanları, bir savaşçının kahramanlık ya da aristokratik bir kuralını ifade eder. Kahramanın bir rekabet gücü ideolojisine sahip olmasını, erkek olmanın faziletlerini ve Yunan sporunun değerlerini ve görgü kurallarını içerir. Destanda Glaukos ve Aşil'e onların babalarının "her zaman için en iyisi olmak ve diğerlerinin ötesine geçmek gerektiğini" söylediği belirtilir. İyi bir insan olarak tanınmak için, bir insana değer veren bir Agathos (gerçek/hakiki iyilik), savaş ya da avcılık ve spor gibi diğer alanlarında en etkin biçimde silahlı veya özel yetenekte ya da mükemmellikte iyi olmalı ve iyi performans göstermelidir. Sıradan erkekler kendi konumlarını bilmeleri ve daha yüksek statüye sahip kişilere uygun saygı göstermeleri halinde iyi onlara iyi davranılacağını bilirlerdi. Cenaze ya da sosyal oyunlara, kahramanlar davet edilirdi ve onlardan başarılı bir mücadele/yarışma yapması beklenirdi. Övünmeler ve meydan okumaları anlatanlar (Günümüzdeki cazgırlar), kimlerin kazandığını veya kazanabileceğini iddia ederdi. Ancak bazı durumlarda kahramanların rekabet/mücadele etmek için davetleri reddetmesi de görülürdü. Bazen kahramanlar rekabetten uzaklaşma ya da seyirci olmayı tercih ederlerdi. Rekabet etmemek ya da dövüşmemek kişinin hünerlerini sergilemek için bir daveti kabul etmemek gibi görülürdü. Yine ret etmek anormal görülebilirdi. Bazen yarışmacı olmayan açıklama ve uygulamalarda görülmüştür. Yarışmalar statüyü ortaya koyma ve kendini gösterme fırsatları olarak görüldü. Ödüllerin verilmesi ve kazanılması hem galip gelenlerin ilanı, hem kalabalık/seyirci oluşu oyunların organizatörünün olduğunu belirtir. Patroklos'un oyunlarındaki ödüller sembolik mesajlara sahip değerli nesnelereydi. Bu mesajlar mağlup edilen bir düşmanın yağmalanmış zırhı gibi ifade edilir. Çoğu etkinlikte her katılımcı için çok sayıda ödül Aşil'in cömertliğini ve arkadaşlarıyla gelişmiş ilişkiler

kurma arzusunu ifade etmiştir. Hemen hemen tüm galip gelenler oyunlarda maddi olarak kazanç elde etmiştir. Başarılı olanların dışındakiler veya seyirciler sosyal statü elde etmişlerdir. Yani oyunlara katılmak bile o toplumluda insanlara bir ayrıcalık veriyordu. Homeros'taki yarışmalar ve ödüller, aristokratik cenaze oyunlarına dayanan bir toplumun varlığını ifade eder. Bu durum kadınların olmadığı, sosyal ve kutsal oyunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kaybeden sporcular, olayların sonucu üzerindeki ilahi etkilerin üstesinden gelemeyeceklerini düşünmüşlerdir. Örneğin Athena tekrarlanan bir oyunda bir rol oynar ve araba yarışında Diomedes'e yardım eder. İlia'daki ayak izinde Odiyus'a yardım eder. Odyssey'de Odiyus'a yardım eder ve başarısına katkıda bulunur. Yine de bunlar kutsal oyunlar olarak görülmemiştir.

Homeros da atletizm için normal olan tek durum onurlu bir adamın cenaze töreni olarak ifade edilir. Bir oyun organizatörü veya ödül vericisi yarışmalar başlatmak için özel ödülleri söylerdi (Patroklos oyunlarında olduğu gibi). Cenaze oyunlarında ölmüş kahraman adına verilen ödüllerin sayısı ve değeri onun saygınlığını gösterirdi. Thetis'in oğlu Achilles için cenaze oyunlarında büyük ödüller verirdi. Oyunlar ve ödüller geleneksel idi fakat zorunlu değildi. Ödüller ölen kişinin durumuna ve organize edenlerin cömertliğine bağlı olarak değişebilirdi. Cenaze oyunlarında yarışmacılar yanında seyirciler ve ödüller gerekli görülmüştür. Oyunların sahibi ve hakem olarak Achilles ödüller vererek oyunları tanıtır. Ödüller ve seyirciler ile beraber şenlik bir şölene ve bir kurban yerine, bir oyun alanına çevrilirdi. Farklı değerli mallar ödül olarak verilir. Bunlar “Üçayaklı kazanlar, atlar ve katırlar, güçlü baş sığırlar ve güzel giyimli kadınlar ve gri demir” olarak görülmüştür. Savaş ganimetine benzetilen Achilles'in ödülleri bir rakibe karşı zafer sembolleri olarak görülür. Ödüller, ölü bir insanın değerini ifade eder. Ödüllerin bir kısmı Patroklos'un mülkünden veriliyordu. Ancak Aşil ayrıca kendi yağmaladıklarını gemilerinden de dağıttığı belirtilir. Achilles'in ödülleri ödül olarak verdikleri hediyeler kadar değerli görülür. Dramatik olarak oyunlarda Aşil'in, kendisinin yabancılaştırdığı ve hediyelerin haksız bir şekilde dağıtılması belirtilir. Yine Agamemnon'a hakaret ve tehdit ederek ve sonra da onun reddetmesiyle, uzlaşma hediye veya mutabakat hediye durumundan bahsedilir. Rakiplerine yaptığı bazı davetlerde, Aşil şöyle diyor: “Gelin, bu ödüle sahip olmak için kimin katılacağını söyleyin.” Her ne olursa olsun, herkes yarışmaya davet edilirdi. Ancak Homer'in aristokratları sporun demokratik ortamda yapılmasını istemezdi. Burada, sosyal dışlama ve çıkarıcılık vardı. Bu durum bazıları dışarıda tutardı. Homer'de bedensel ve ahlaki mükemmellik bir araya gelirdi. Bedensel olarak aşağılık, çirkin ve yaramaz birer oyuncu gibi herkes oyunlara giremezdi. Tüm rakipler “prensler” dir.

İlk yarışma, araba yarışı en uzun hesabı, en büyük ödülleri (güzel bir kadın ve büyük bir tripod, hamile bir kısrak, yeni bir kazan, büyük bir ağırlıkta altın ve yanmayan bir kase olarak sayılır. Bir araba yarışında Agamemnon, Achilles'in doğrudan davetinden kaçınarak kardeşi Menelaos'a kısraklarını ödünç vererek izleyici olarak kaldığı belirtilir. Bu iki atlı araba yarışı, hem Miken'e hem de Homer'in belirttiği sekizinci yüzyıl aristokrat patronlarına uyar. Aşil “Şimdi Akhayağılar başka bir kahraman uğruna savaşıyor olsaydı, kendimi birincilik sığınağına götürmeliyim ” demiştir. Aşil için ev sahibi rolüyle rekabet etmede yeterli görmüyor, kendisinin ve atlarının Patroklos için gönül rahatlığı içinde olacağını ve farklı şartlar altında kazanabileceğini iddia ediyor. Duygu ve görgü kuralları Achilles'i rakipsiz kılsa da yine de statü tanımayı gerektirirdi. Kimse onun iddiasına itiraz etmiyor. Bilinçli bir oyun organizatörü olarak, Aşil, çok sayıda ve konuşlandırılmış asil insanın başlangıçtaki durumlarını bir yarış olarak değerlendirmiştir. Ancak Aşil'in, organizasyonu yakından izleyen Tanrıları kontrol edemediği belirtilir. Önde gelen Diomedes'e yardım etmek için Athena, Apollo'nun onu kaybettikten sonra kırbaçlarını geri aldığı ve ardından Diomedes'in rakibi Eumelos'un savaş arabası boyunduruğunu kırdığı ifade edilir. Kazanmak için Diomedes ve atlarına ilham vermeye devam ediyor. Tanrılar favorilerle bereberlerdi ve araba sürücüsünü düşürüyorlardı. Adil oyun ve tutkuyla ilgili başarıları gündeme getiren genç Antilochos idi. Antilochos tehlikeli bir şekilde atları sürerek ve dar bir noktada daha fazla otorite olan Menelaos'a vermeyi reddederek neredeyse bir kazaya neden oluyordu. Bitiş çizgisinde “montajda” oturan seyircilere odaklanan Homer, genç ve yaşlı erkekler arasındaki gerilim

motifini güçlendirir. Ileneeneus, Girit'in yaşlı bir prensi ve genç, saldırgan Aias (Ajax), Oileus'un oğlu, kimin arabada olduğu konusunda bilgi verir. Idomeneus, daha önce yol göstericilik yapmış olan Eumelos'un arkadaşı olan Girit ile ilgilenmiştir. Idomeneus genç savaşçıyı kazandıktan veya galip gelenden değil, hangi arabaya liderlik ettiğine (böylece kimin görme yeteneği daha iyidir) ve Agamemnon'un pozisyonlarına tanıklık etmesine şahit olur (Kyle,2014).

İlia: Kahraman olarak tanımlanan Patroklos'un ölümü nedeniyle İlyada'da (XXIII. 262-897) düzenlenen oyunlardan bahsedilir. Akhilleus komutasındakilerin bir yere toplanmalarını sağlar ve yapılacak yarışmalarda kazanan kişilere verilecek ödüllerin getirilmesini söyler Bu ödüller uçayaklı kazanlar, leğenler, atlar, katırlar, öküzler ve kadın esirler olarak ifade edilir. Müsabakaların yapılması konusu detaylıca anlatılır (Kornexl,2010/2011). Bu organizasyonda toplam 8 etkinlik düzenleneceğinden bahsedilir.

1. Araba yarışları: Araba yarışları metindeki tasvirlerin başlangıcından en önemli müsabaka olarak görüldüğü anlaşılıyor. İlk olarak 5 yarışmacının yer aldığı araba yarışı yapılmıştır. Bu yarışı Diomedes'in kazandığı belirtilir. Bu cenaze oyunlarındaki araba yarışı meşhur vazo ressamlarından olduğu belirtilen Sophilos'un Milattan önce 580 yıllarında resmettiği bir dinos parçası üzerindedir. Yarışlar açık arazi de yapılmıştır. Tanrıların müdahalesi (Apollo, Athena) sonuca karar verir. Ödüller:1. Bir kadın ve uçayaklı kazan,2. Hamile kısırak, Terbiye edilmiş at,3. Zil/Leğen,4. İki altın sikke, 5. Çift kulplu vazo. Şekil 7 'de Patroklos'un arabaya yarışta olduğu görülmektedir. Şekil 8'de Patroklos cenaze oyunlarından bir tasvir vardır. Bu Sophilos tarafından siyah figürlü dinos (karıştırma kabı) parçası üzerinde resmedilmiştir. Homeros'un destanında belirtildiğine göre Yunanlılar "her zaman birinci ve diğer yarışmacılara örnek olmak" için mücadele etmişlerdir. O çağ kahramanlar çağı olarak kabul ediliyordu. Homeros'un tasvir ettiği kahraman savaş/mücadele sporlarındaki ustalıkları ve hüneleri ile tanıtılır. Odiyus (Odysseia) adlı kahraman, Troya Savaşı sırasında öldüğü belirtilen Patroklos'un onuruna Aşil'in düzenlemiş olduğu yarışlar veya spor müsabakalarında hem güreş dalında hem de koşu dalında/atletizmde şampiyon olmuştur (Can,2011).

2. Boks (Yumruk müsabakaları): Ünlü boksör olarak tarihteki yerini alan Epeios, ona rakip çıkartılan Euryalos'un çenesine indirdiği bir yumrukla onu yere düşürmüştür. Serbest alanda yani boks ringi gibi belirli ölçüleri olmayan bir yerde yapılmıştır. Boksörlerin ellerinde deri kayışlı eldivenler ile bel bölgesini özel bir koruma vardı. Ödüller o zamanın değerlerine göre iyi kabul edilen Katır ve Kupa olarak belirtilmiştir. O zamanki bir cazgırın(tanıtım yapanın) sözleri şöyle idi: "Çifte kupanın kazanmasını isteyenler acele edin. Ama katır beni başka bir Achaeon'a kaçırmayacak. İlk defa kendim gibi övünüyorum... Ama bunu önceden söylüyorum ve kesinlikle müsabaka tamamlanacak. Ben düşmanı tamamen çarpıp kemiklerini birbirine karıştırdığımda ceset toplayıcılarının bir araya toplanmasına izin verin ve yumruğumun onu devirdiği anda adamı kaldırın." Homeros'un İlyadasında boks müsabakasına ait detaylı bilgilere rastlanır. Hatta bunun boks konusunda ilk belge olma özelliği taşıdığı belirtilir. İlyada da ifade edildiğine göre Miken savaşçıları boks sporunun da içinde bulunduğu mücadelelerde kazandıkları zaferleri şatafatlı seremonilerle kutlanmışlardır (İmamoğlu ve İmamoğlu,2018).

3. Güreş: Üçüncü karşılaşma Odiyus ile Aias arasında gerçekleşmiş olan güreştir. Güreş müsabakası beraberlikle sonuçlanır. Seyircilerin izlediği serbest alan vardır. Güreşçilerin belinde kemer vardır. Güreşçiler birbirlerini belden tutarak yere atmaya çalışırlar. Belki de yere atılma gerçekleşince müsabaka biterdi veya yerde müsabaka yapılmazdı. İki ödül şöyle görülür: 1. ödül 12 büyükbaş hayvandı. İkinci ödül ise 4 sığır sahibi olan bir kadın idi.

4. Yarışlar/koşular: Koşularda üç yarışmacı vardır. Bunlar Odiyus, Aias ve Antilokhos olarak zikredilir. Aias öküz pisliğine basarak kayar. Odiyus da bu fırsattan yararlanarak onu geçerek ödülü kazanır. Koşu mesafesinin ne kadar olduğu açıklanmamıştır. Tanrıça Athena'nın önde gelenleri bahçede karşıladığı belirtilir. "Ama hemen sığır dışkısı ile ağzımı ve burnunu doldurdu" ifadesi yer alır. Homeros'ta atletizmi düzensiz bir festival olarak görememek gerekir. Ancak çok daha sonraları devletçi

düşüncenin hayata geçirilmesi görülür. Bir arada yaşam sürdüren ve çeşitli oyunlar ya da gösteriler organize eden insanlara, bu oyunları belli bir düzen ve program dahilinde örgütlenme sağlanmıştır. Homeros'taki oyunlar artık örgütlenmiş atletizm festivallerine dönüşmüştü. Şekil 6'da görülen Miletos'ta yapılan, üzerinde koşan erkek betimlemesi olan amphora'nın İsa'dan önce altıncı yüzyıla ait olduğu sanılıyor.

5. Silahla Savaş: Koşulardan sonra Aias ile Diomedes silahlarını takmış bir şekilde dövüşmüşlerdir. Seyirciler dövüşten ve sonucun ne olacağından çok fazla korktukları için yarışmacıların dövüşü sona erdirmesini ve ödülleri paylaşmalarını arzu ederler. Çünkü aralarındaki bu dövüş, onların kahramanlarından birinin ölümü ile sonuçlanacağından korkarlar. Bu dövüşlerde askeri mücadele kapasitelerini artırmak amaçlanmıştır. İkili müsabakalar "Düello" şeklinde kılıç, kalkan ve kask ile gerçekleştirilmiştir. Patroklos oyunlarında tek yönlü açıklamalar mevcuttur.

6. Disk atma: Altıncı yarışma disk atmadır. Dört yarışmacı vardır. Ödül bir külçe ham demirdir. Yarışmacılardan ilki olan Epeios diski o kadar kötü atar ki, izleyiciler ona gülerler. Polypoites ise süper bir atışla bütün diğer yarışmacıları geçerek ödülü alır. O zamanki diskler Demir ve taştan yapılmıştır. Bunlar İliada ve odesada çok yerde geçer. Disklerin büyüklük ve ağırlık yönlerinden belli ölçüleri bulunmuyordu. Günümüzdeki disk atışı gibi dönüş olmadan atan sabit olarak atılırlardı.

7- Okçuluk: Okçuların hedefi vahşi bir güvercin idi. Bu güvercin bir ip ile direğin tepesine bağlı idi. Diğer bazı açıklama ve tasvirlerde bu sporun popülerliğini ve önemini gösterir.

8- Cirit atmak: Serbest bir alanda savaş mızraklarını en uzağa atma şeklinde yapılırdı.

		
<p>Şekil-1: Gymnasiumda Genç koşucular</p>	<p>Şekil-2: Siyah figürlü Panathenaic ödül amforasında üç koşucu, Milattan önce 332-333 yılları, British Museum</p>	<p>Şekil-3: Zırhlı ve silahlı koşucular, Milattan önce 323-322 yıllarına ait amfora, Louvre Müzesi</p>
		
<p>Şekil-4: Siyah figür, at arabası yarışı</p>	<p>Şekil-5: Amphora, Atletler</p>	<p>Şekil-6: Amphora tek atle, Milattan önce altıncı yüzyıl.</p>

İliad ve Odesadaki diğer hareket biçimleri:

Odessa'da (VIII. 100-125) ise Odiyus şerefine düzenlenen oyunlarda ki yarışma coşkusu ve kazanma halinde duyulacak gurur görülür. Odiyus Troia'dan başlayarak İthaka'ya kadar süren uzun yolculuğundan sonra Phaiakların memleketine ulaşır. Kralın kızı olduğu belirtilen Nausika, Odiyus'u kral olan babasının sarayına götürür. Burada Odiyus çok iyi ağırlanır ve Odiyus şerefine yarışmalar organize edilir. Phaiak ülkesinin kralının oğulları veya genç prensleri yarışmanın organize edileceği alana varırlar. Orada koşu, güreş, uzun atlama, disk ve boks yarışmaları yapılırdı. Bu sırada kralın oğlu Laodamas, Odiyus'a meydan okuduğu belirtilir. Ondandır Odiyus eline geçirdiği bir disk çok uzağa fırlatır. Ve bu uzaklığı görenler diyecek söz bulamazlar. Odiyus'un orada da üstünlüğü tartışmasız kabul görür. Kralın da araya girmesiyle kralın oğlu ile arasındaki olay büyümeden ortadan kaldırılır (<https://bianet.org/>). Truvada- Odesada çok sayıda etkinlik gerçekleşmesi tasvir edilir. Homeros eserlerinde Sportif yarışmaların bir kahramanın tanımlanmasında ve böylece Homerik bir insanın tanımlanmasında çok önemli bir rol oynadığı ortaya çıkıyor (https://www.vice.com/en_au/article/kbmqav/boxing-wrestling-defining). Şekil 9'da boksörlerin vücut yapılarına bakılınca bu daha net anlaşılabilir.

Dans: Birçok belgede dans büyük popülerlik görülür. Çoğunlukla müzik eşliğinde (lir / vokal) yapılırlardı. Genellikle dans pisti ve dansçıların festival kıyafetleri vardır. Kadınlar için çelenkler ve peçeler varken erkekler için hayvanlar ve hançer kullanılır. Genellikle vurma şeklinde olan hareketler tasvir edilir (Kornexl,2010/2001).Buradaki amaçlar festivaller ve dini kutlamaları eğlendirici olarak gerçekleştirmek idi. Özellikle gençlerde danslar çok önemliydi.

Top oyunları: Gençler arasında yapılırlardı. Genellikle dansla bağlantılı olarak bir eğlence etkinliği olarak görülmüşlerdir.

Ata binmek: Antik Yunanistan'da savaş arabaları ile yarışmalar başlangıçta Homeros'un İlyada'sında anlatıldığı şekli ile kahramanlar için düzenlenen cenaze oyunlarında yapıldı. Yarışlar hipodrom denilen bir arenada gerçekleşti (İmamoğlu ve ark.,2018b). Homeros'un İlyada adlı eserinde Aşil ölen veya öldürülen arkadaşı Patraklos için atlı yarışlar düzenlemiştir (<http://aktuelarkeoloji.com>).

Jimnastik ve akrobatik yarışmalar: Pentatlonun Homeros destanında yarışma şeklinde yapıldığı belirsizdir. Homeros İlyada'da destanında milattan önce 1000 yıllarında Yunanlıların bayram ve şenliklerde kılıç ile gösteriler yaptıklarını tasvir eder. Hatta antik Yunanlıların eskrimde ustalık kazanmış erkekleri general olarak tayin ettikleri ileri sürülür (Çetin,2015). Antik Yunanistan'da akrobatik egzersizler de yapılmıştır (Demirtaş ve İmamoğlu,2018).

Atlama ve Yüksek atlama: Homerik destanlardan başlayarak atlama sadece Pentatlon yarışlarında yapıldı. Teknik ve uygulama şekilleri belirgin değildir. Hem yazılı literatür hemde değişik vazolar üzerindeki çok sayıda tasvirler o zamanki yapıma şeklini tam açıklayamıyor.

Eskrim: Homerosun İlyada eserinde milattan önce 1000 yıllarında yapıldığı ileri sürülen Yunanlıların bayram ve şenliklerinde kılıç ile gösteriler yaptıklarını anlatmaktadır. Hatta onlar eskrimde ustalık kazanmış kişileri general olarak tayin ettikleri ifade edilmektedir (Şener,2018).

Antik Yunanda insanların sportif vücutlu ve güzel görünmesi önemli değer olarak dikkate alınmıştır. İyi duruş insanların fitnes durumu ve giysilerin iyi görünmesine yardımcı olur (Yamak ve ark,2018). Ancak antik Yunanda bazı branşlarda sporcuların çıplak yarıştıkları belirtilir. Hâlbuki giysilerin renklerinin bile insanlar üzerinde algıyla ilgili farklılıklar ortaya çıkardığı düşünülmektedir (Yamaner ve İmamoğlu,2018a). Hangi amaç ile yapılsa yapılsın bazı yarışmaların neden çıplak yarıştıkları konusunda nedenler açıkça belirlenememiştir. Bu konuda daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yine antik dönemde Yunanistan'da yapılan sporların daha sonra diğer ülkelerde geliştirilerek yapıldığı görülmektedir. Örneğin Osmanlı devletinde avcılık, atıcılık, okçuluk, güreş (karakucak ve huzur güreşleri), binicilik, kılıç, cirit atma, tepük/futbol, ağırlık kaldırma/halter, güreş ve topuz kullanma faaliyetleri önde gelen sporlar olarak yer almıştır (Şener ve İmamoğlu,2018). Homerik destanları, açık ve adil atletik rekabetin sosyal hiyerarşiyi test edeceğini ve hatta doğrulayacağını öne sürüyor. İlyada, Patroclus'un cenaze oyunları, erdem ve otorite arasındaki anlaşmazlığın yol açtığı bir topluluğu yeniden yapılandırmaktadır. Odyssey'de kralın gerçek asaleti, izleyicilerin derin şüphelerine rağmen sportif olarak olarak test edilmiş ve kanıtlanmıştır. Sportif görünümlü krallar ve Homerik kahramanları ilahi iyiliği ve liderlik etmeyi kanıtlamak için sporu kullanırlardı. Ancak spor ve erdemlik arasındaki bu erken bağlantı, tarihten çok mitolojiye dayanmaktadır (https://www.academia.edu/10121635/Athletic_Heroes_sport).

Sonuç

Homeros destanı İliada ve Odesa'da 8 değişik sportif aktiviteden uzun bir şekilde bahsedilir. Destansı özelliği ağır bir spor anlayışı vardır. Ama bu anlayış hem kamusal hem de günlük yaşamın her alanına girmiştir. Yapılan sportif aktiviteler İliada, Atlı araba yarışları, yaya koşuları, disk ve cirit atma, boks, güreş, silahlı dövüşler ve okçuluk olarak sayılır. Yine Odesa'da dans, jimnastik ve akrobatik gösteriler ile top oyunları ve binicilik yapıldığı belirtilirken pentatlon ve yüksek atlama aktivitelerinde belirsizlik görülür. İliada ve Odesa'da belirtilen yarışmaların o zamanlara ait olduğu düşünülen başka görsellerle desteklenmesi konuya daha doğru yaklaşılmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Can A.(2011). Homeros Destanları İle Dede Korkut Hikâyeleri Arasındaki Kurgu, Yapı, Tip ve Tema Benzerlikleri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/2, p. 263-286
- Çağlar T. (2016). Anadolu'da Antik Dönem Sportif Organizasyonlar ve Sportif Mekânlar, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 35,s. 455-469
- Çetin E.(2015). The First Article About Sports In Turkish Press: Ali Ferruh Bey and His Article Named "Fencing", International Journal of Social Science, Number: 37: 149-157
- Çokbankır N.(2010). Yazıtlar ışığında Roma İmparatorluk Çağı Küçük Asya agonları ve sporcuları, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Antalya.
- Demirtaş Ö., İmamoğlu G.(2018). Interpretation Of Gymnastics, Dance, Top Games and Visuals in Ancient Egypt, The Journal of International Social Research, 11 (59) : 484-491

- İmamoğlu O., Çebi M., İslamoğlu İ., Yamak B. (2018a). Sport Tekkes and Institutionalization in Ottoman Empire, *The Journal of International Social Research*, 11(8):907-912
- İmamoğlu G., Gönülateş S., İmamoğlu O. (2018b). Sanatsal Tasvirlerde Bazı Sporların Kökenleri, Uluslararası Herkes için Spor ve Welnes Kongresi Kitabı, Antalya
- İmamoğlu M., İmamoğlu O. (2018). Before and During Roman Time The Naked Punch and With Gloves Boxing, *The Journal of International Social Research*, 11(59):560-567
- Koca F., İmamoğlu G., İmamoğlu O. (2018). Hunting, Horse Riding and Archery Sports in Ancient Egypt and Interpretation of Their Depiction, *The Journal of International Social Research*, 11(59):1490-1497
- Kornexl E. (210/2011). Geschichte des Sports, Geschichte des Sports und anderer Bewegungskulturen, sport1.uibk.ac.at/lehre/.../Geschichte%20WS10-11.pdf
- Kyle D.G.(2014). Sport and Spectacle in the Ancient World, John Wiley & Sons, Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester, West Sussex.
- Özgüç O. (2012). Homeros ve Hesiodos'da Adalet Kavramının Kökenleri ve Platon'a Yansımaları, FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi), sayı: 13, s. 11-38 ISSN 1306-9535, www.flstdergisi.com
- Sarıalp, R. (2001). Düşünceler ve Denemeler: Tarih, Kültür, Spor, İstanbul, Temel Yayınlar, s.23-25
- Scanlon, T. F. (2006). Sports and Media in the Ancient World'. 3-19 in Handbook of Sports and Media, A.A. Raney and J. Bryant, eds (Mahwah, NJ and London, UK: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Şener O. A. (2018). Sporting Festivals and Effects in the Ancient Greek Civilization, *The Journal of International Social Research*, 11 (61):530-536
- Şener O., İmamoğlu G. (2018). Wrestling's Activities and Reflections in the Ottoman Empire, *Turkish Studies*, Volume 13/26, Spring 2018, p. 1091-1106, DOI: 10.7827/TurkishStudies.14301
- Tazegül Ü.(2017). Antik Yunan Spor Kültüründe Narsistik Görünümler, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 15, s. 199-207
- Tekin A., Tekin G. (2014). Antik Yunan Dönemi: Spor ve Antik Olimpiyat Oyunları, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 7, Sayı XVIII, sh. 121-140.
- Tekin A., Tekin G., Çalışır M. (2016). Sporda Şiddet Bağlamında Antik Yunan Döneminde Boks, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 5, Sayı: Ek Sayı, sh. 1-18
- Tomay B., Değirmencioglu H. (2017). Antik Çağda Anadolu'da Spor Turizmi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi* 2 (2) : 9-21
- Yamak B. İmamoğlu O., İslamoğlu İ., Çebi M. (2018). The Effects of Exercise on Body Posture, *Turkish Studies Social Sciences*, Volume 13/18, p. 1377-1388, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13911> ISSN: 1308-2140
- Yamaner F., İmamoğlu G. (2018a). Sport Performance Colors Power and Effect, *Turkish Studies*, Volume 13/15, Spring 2018, p. 509-520, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13602>
- Yamaner F., İmamoğlu G. (2018b). Homeros Destanında Sportif Etkinlikler ve Görsellerin Yorumlanması. Akşemseddin Uluslararası İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Sempozyumu, Çorum.

İnternet kaynakları:

<https://bianet.org/bianet/spor/41304-eski-yunanda-spor-ve-atletizm-oyunlari>

<https://wol.jw.org/tr/wol/d/r22/lp-tk/2004326>

https://www.academia.edu/10121635/Athletic_Heroes_sport_in_Homers_Iliad_and_Odyssey_?auto=download

https://www.vice.com/en_au/article/kbmqav/boxing-wrestling-defining-a-hero-the-significance-of-sport-in-epic-literature